

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. II. Aliæ diuisiones Obiecti materialis & formalis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

omnis homo est animal rationale, omne risibile est homo, ergo omne risibile est animal rationale, medium seu obiectum formale est homo, & animal rationale est obiectum materiale: sed homo & animal rationale non distinguuntur, nec ratione, quia definitio nullo modo differt à definito; ergo obiectum formale & materiale non distinguuntur. Respondeo, definitionem non distinguere à definito ex parte rei, siue ex parte obiecti, distinguere verò ex parte modi concipiendi; quia definitum cognoscitur actu confuso, definitio verò est cognitio clara & expressa rei: potest autem eadem res confusè cognita esse medium, ut ipsa clariùs cognoscatur. Vnde nego, non esse sufficientem distinctionem inter præmissas & conclusionem, ut illæ dicantur terminari ad obiectum formale, hæc verò ad materiale; siue ut eadem res, prout terminat præmissas, dicatur obiectum formale, prout verò terminat conclusionem, dicatur materiale; sicut idem homo cum albedine dicitur albus, cum calore calidus, &c. Neque hic maius aliquid latet mysterium.

Sed urgebis: Obiectum materiale & formale non distinguuntur inter se, nisi per solos actus; ergo præmissæ tam terminantur ad obiectum materiale quàm conclusio, & hæc tam ad formale quàm præmissæ, quod videtur absurdum. Sequela probatur; quia præmissæ non terminantur ad obiectum ut subest ipsis præmissis, sed ad illud secundum se; neque conclusio terminatur ad obiectum ut subest ipsi conclusioni, sed ad illud secundum se; ergo neque conclusio neque præmissæ terminantur ad obiectum formale & materiale. Patet consequentia; quia obiectum secundum se, neque est materiale neque formale; ut sic enim, includit ipsos actus: ergo cum actus non terminantur ad se ipsos, sed ad rem ipsam nudam, non poterunt terminari ad obiectum formale aut materiale. Respondeo, quando dicimus præmissas terminari ad obiectum formale, tantum nos velle eas terminari ad obiectum, simul illud constituendo in ratione formalis (idem est de conclusione respectu obiecti materialis: sicut enim amor sanitatis dicitur illam respicere ut obiectum formale, etsi independentè ab illo amore sanitas in se nec sit obiectum materiale nec formale (nam in ratione obiecti constituitur per ipsum amorem;) ita similiter conclusio dicitur terminari ad obiectum materiale, quia ipsa illud constituit in ratione materialis; & præmissæ dicuntur ferri ad obiectum formale, quia ipsæ illud constituunt in ratione formalis.

Aliqui disputant in præsentem, an ante actum intellectus res ipsa sint in se obiectum formale & materiale; an verò id habeant formaliter per ipsos actus: & tandem dicunt esse obiectum radicaliter à se ipsis, esse verò obiectum proximè ab actibus. Sed quæstio est de modo loquendi, in qua hi abutuntur terminis: nam posse esse obiectum, non dicitur obiectum; sicut homo potens esse albus, non vocatur albus radicaliter: neque res ex se plus habent respectu cognitionis, quàm homo ex se respectu albedinis. Adde, hoc modo res ex se ipsis non habere magis esse obiectum formale, quàm materiale: quia qualibet ex se est apta, ut ametur vel cognoscatur propter aliam, & sic ut constitutur in esse obiecti materialis; vel ut ametur aut cognoscatur propter se, & sic

fiat obiectum formale: ergo res à se ipsis neque radicaliter habent magis esse obiectum formale, quàm materiale. Neutrum autem propriè habent, sed capacitatem utriusque; quia à se non habent actu cognosci propter se aut propter aliud, sed præcisè, posse cognosci.

Aduerte, idem obiectum, quod respectu vnius est formale, posse esse materiale respectu alterius: ut quando propter sanitatem amo scissionem venæ, sanitas est obiectum formale; si verò sanitatem ipsam propter studia exoptarem, tunc sanitas esset obiectum materiale. Idem est in intellectu: nam præmissæ vnius syllogismi possunt esse conclusio in altero. Ratio à priori constat ex paulò antè dictis; quia res dicitur obiectum formale vel materiale denominatiuè ab actibus & à modo, quo per illos attingitur: potest autem iam vnus actus per se primò terminari ad hoc obiectum, postea verò alter diuersus terminari ad illius idem obiectum propter aliud.

Rogabis, an quando voluntas appetit plura media propter eundem finem, vnum tamen mediū propter aliud, verbi gratiā, propter sanitatem amo scissionem venæ, & propter hanc volo vocare Chirurgum; & vltius, ut hunc vocem, mitto seruum; an, inquam, in hoc casu & similibus, vltimum medium sit obiectum formale respectu penultimi, & hoc respectu antepenultimi, &c. Quæstio est de solo nomine: hoc certum, absolute non esse dicenda obiecta formalia, quia obiectum formale absolute ponitur pro fine. Quod si cum ista limitatione volueris vocare obiecta formalia, non multum tecum contendam.

Solum hoc nota, in omni electione necessario futurum aliquod obiectum ita materiale, ut nullo modo possit dici formale: quia cum necessario incipiendum sit ab aliquo, propter quod non ametur aliud, sed ipsum propter alia, necessum est illud esse merè materiale; ita etiam è contrario futurum aliud merè formale, scilicet illud quod per se intenditur vltimò, & non propter aliud.

SECTIO II.

Aliæ diuisiones Obiecti materialis & formalis.

RECENTIORES nonnulli diuidunt obiectum materiale in remotum, propinquum, & proximum. Remotum dicunt illud, quod in se non attingitur verè, sed denominatiuè à formā aliqua ei inhaerente, ut paries dicitur visus ab albedine. In hac explicatione conueniunt hi cum omnibus Philosophis. Propinquum verò vocant illud, quod cognoscitur in se. Proximum verò id, quod in re cognitā formalissimè intenditur cognosci: ut verbi gratiā, in visione parietis, obiectum materiale remotum est ipse paries, cui inhaeret albedo visa, & hæc est obiectum materiale propinquum, proximum verò est ratio coloris, quæ formalissimè respicitur per visionem. Hoc obiectum proximum diuiditur vltius in obiectum attributionis, quod primò & per se intenditur cognosci à scientiā, & in obiectum alteri attributum; scilicet illud, de quo agitur in ordine ad obiectum attributionis.

Hæc diuisio non est noua in re, sed solum in vocibus, in quibus præcisè non licet à communi dissentire, & vel hæc de causâ omnino est reicienda. Non esse nouam in re, probò; quia omnes ferè Doctores admittunt in visione albedinis (quo exemplo vtuntur hi Auctores) & esse parietem, qui dicitur obiectum materiale remotum, & esse albedinem, & esse rationem coloris; albedo tamen communiter vocatur obiectum *formale quod*, ratio verò coloris obiectum *formale quo*. Illa autem distinctio *propinqui & proximi*, non tam est diuisio obiecti materialis, quam subdiuisio *obiecti formalis*: quod inde patet, quia, in omnium sententiâ, color & albedo dicuntur obiecta formalia. Quod rursus probò ad hominem ex ipsorum verbis: nam explicantes obiectum materiale proximum, hæc habent, *est id quod respicit formalissimè actus*, (verba sunt ipsorum) ergo obiectum proximum est obiectum formalissimum. Patet consequentiâ, quia obiectum eo modo est obiectum quo ab actu respicitur: sed per te proximum respicitur formalissimè; ergo est obiectum formalissimè. Respondebis, esse quidem formalissimè, si comparetur cum pariete, qui est obiectum materiale, si verò comparetur cum luce, esse obiectum materiale, quia color videtur per lucem: sed contra (vt rectè Hurtadus ad aliud propositum Disputatione 17. de Animâ §. 15.) licet lux soleat dici obiectum *formale quo visus*, non tamen propriè, sed metaphorice: neque enim lux prius vi aducit nos in visionem coloris, quia vtrumque ex æquo videtur, sed quia color non potest videri sine luce, à quâ dependet vt à conditione sine quâ non, ad producendas species. Imò si lux esset obiectum *formale propriè respectu coloris*, in eo casu color non esset obiectum proximum, quia propior esset lux, ergo obiectum proximum vt proximum non est materiale, sed *formale*. Deinde quia ex eorum sententiâ sequitur, obiectum attributionis esse obiectum materiale, cum in omnium sententiâ obiectum attributionis sit non solum *formale*, sed præcipuum inter formalia, vt dicam. Tandem, quia si respectu auditionis musice verbi gratiâ vocatur materiale obiectum propinquum, & sonus vt sic vocatur etiam materiale, licet proximum; dicas quæso mihi, quod illi actui relinquis obiectum *formale*? neque enim inuenies ibi aliquam lucem sicut in colore, quam voces obiectum *formale*. Sed videamus, quomodo illi explicant obiectum *formale vt sic*.

9 Dicunt ergo, obiectum *formale* diuidi etiam in *propinquum, proximum, & remotum*. *Propinquum* vocant illud, quod nos subiectum in propositionibus: *proximum* verò vocatur obiectum conclusionis: *remotum* verò, obiectum præmissarum. Hæc diuisio solis etiam vocibus noua, non placet: quia (vt Sectione 1. ostendi) obiectum conclusionis est materiale, non *formale*. Hi autem recentiores dum volunt dicere aliquid noui, tantam pariunt confusionem, vt vix percipi possit quid velint. Quis enim, & quomodo, in vno syllogismo, vbi omnia ista obiecta debent reperiri, inueniet sex obiecta, tria materialia, & tria formalia? & quomodo ibi materiale proximum distinguitur à formali propinquo, vel proximo? Præterea, propinquum & proximum idem est. Cur ergo hi doctrinam communem nouis &

malè applicatis vocibus confundunt, tradentes inutiliter & obscurè per plura, quæ per paucissima clarè dicuntur?

His ergo diuisionibus reiectis, obiectum tam materiale quam *formale* diuiditur in *adæquatum & inadæquatum*. *Adæquatum* est totum illud, quod potentia vel scientia potest cognoscere per omnes suos actus: *inadæquatum* verò erit pars illius obiecti. Hæc diuisio non est iuxta regulas omnes bonæ diuisionis, quia vna pars diuisi includitur in aliâ, nempe obiectum *partiale* in *totali*, vt pars in toto. Traditur nihilominus communiter, vt perfectius cognoscatur obiectum, quia saltem inadæquate hæc duo obiecta distinguuntur.

Hic aduerte Primò, obiectum *adæquatum* non esse idem ac obiectum attributionis, de quo statim; quia etiam obiecta attributa, seu (si vis ea alio nomine vocare) propria, considerantur à scientiâ, & consequenter sunt pars obiecti *adæquati scientiæ*: nisi etiam confundas significationem nominum, & *adæquatum* dicas idem significare quod attributionis. Aduerte Secundò, aliquando obiectum attributionis, quia præcipuum est, & finis ad quod aliorum cognitio ordinatur, ab aliquibus vocari *totale & adæquatum obiectum scientiæ*, illiusque *specificatum*. Aduerte Tertiò, ad rationem obiecti *totalis* non requiri vt sit vnum obiectum realiter, in quo solo scientia occupetur (de quo bene Hurtado Disputat. 1. Metaphysices à §. 38.) quia multa obiecta, quæ inter se sunt valde distincta, component obiectum *totale* seu *adæquatum scientiæ*, vt in Theologiâ peccatum & gratia, virtus & vitium, Deus, Angeli, &c. Vno ergo verbo, *totale obiectum* est aggregatum quoddam ex omnibus obiectis, quæ per actus scientiæ cognoscuntur; nec ad videndum, an aliquid pertineat ad obiectum scientiæ, aliud requiritur, quam videre an per aliquem actum eius scientiæ de tali obiecto tradatur. Si tradatur, est pars obiecti *adæquati*, non autem si non tradatur. Quam doctrinam bene ibi Hurtadus fusè tradit, quæ fuerat etiam communis apud recentiores; & P. Suarez Tom. 1. Metaphysices eam tradit: Valquez etiam; & pauci sunt qui ab eâ non stent.

Obiectum *formale* potest diuidi in *formale quod, & formale quo*. De hac diuisione sub nomine *propinqui & proximi* egi num. 9. Eius maior explicatio ad libros de Animâ pertinet. Nunc solum aduerte, rationes communes omnibus obiectis alicuius potentie, vt verbi gratiâ colorem respectu visus, sonum respectu auditus, bonum respectu voluntatis, & sic de aliis, dici obiectum *formale quo*; rationes verò particulares & *specificas*, quæ ab illâ potentia cognoscuntur, vocari obiectum *formale quod*. Quo autem sensu id verum sit, dicam Deo duce Disputatione Physicâ vi. à num. 27.

Alia diuisio obiecti *formalis* est in obiectum *attributionis & attributum*. Pro cuius intelligentiâ obserua, in solis scientiis esse obiectum *attributionis*, quia hoc est, ad cuius exactam & perfectam cognitionem ceteræ cognitiones ordinantur: in potentiis autem nullius obiecti cognitio pendet per se à cognitione omnium obiectorum illius potentie; ergo in illis non datur vnum obiectum, ad cuius cognitionem cetera ordinantur.

Quia

Quia verò scientiæ sunt aggregatum ex pluribus actibus scientificis inter se ad aliquid vnum ordinatis (de quo Sectione sequenti sermo redibit) idè in illis datur obiectum attributionis, illud scilicet ad quod cetera ordinantur. *Obiectum attributionis* est, quod ordinatur per se ad attributionis cognitionem, vt verbi gratiâ, in Theologia obiectum attributionis est Deus; Angeli vero, peccatum, gratia, ceteraque de quibus Theologia disputat, non sunt obiectum attributionis, sed attributum; quia omnia ordinantur ad cognitionem perfectam Dei.

12 Nonnulli censent, obiectum attributionis esse obiectum principale: qui, si velint, obiectum attributionis debere esse perfectissimum totius scientiæ, falluntur; quia obiectum attributionis Metaphysicæ in multorum sententiâ est *ens* vt sic, quod tamen non est perfectius Deo, qui est obiectum attributum Metaphysicæ in eâ sententiâ; quæ licet forte non sit vera, non tamen reicitur ex eo capite, sed aliunde. Si verò per obiectum principale idem intelligatur, ac obiectum quod principaliter intenditur cognosci à scientiâ, verum est, obiectum attributionis debere esse obiectum principale.

Aduerte tandem, non benè diuidi obiectum adequatum in *obiectum attributionis*, quia obiectum attributionis est solum vna pars obiecti illius scientiæ. In quo non satis consequenter non nemo loquitur, eam tradens diuisionem: dum enim explicat obiectum attributionis, dicit esse illud, ad quod cetera illius scientiæ obiecta ordinantur; quibus verbis supponit esse in eâ scientiâ alia obiecta (& quidem merito;) ergo si sunt alia, ipsum obiectum attributionis non erit adequatum, vt per se constat.

SECTIO III.

A quo obiecto species scientiæ unitasque sumatur, & qualis ea sit.

QUIA huius Sectionis difficultas paulò longiorem exigit disputationem, eam in alias Subiectiones diuidemus fastidij vitandi causâ; quo more vtemur deinceps, dum difficultas idem postulauerit.

SUBSECTIO PRIMA.

Aliqua supponuntur ad Questionem.

13 ADVERTE Primò, dupliciter rem aliquam posse ab aliâ specificari, vel *adequare*, vel *inadequare*. Tunc specificatur *adequare* ab aliâ, quando ita illam respicit, vt nihil aliud respiciat; neque ad eius variationem alterius rei variatio sufficiat. *Inadequare* specificatur ab aliquo, quod ita ab eo accipit suam essentiam, vt simul etiam eam accipiat in ordine ad aliud, ex cuius variatione & ipsum varietur. Exemplum sit in homine, qui si comparetur respectu corporis, specificatur ab illo *inadequare*, quia etiam specificatur ab animâ, & ab vnione: vnde etiam si maneat idem corpus, si tamen auferatur anima, non manet homo, quia ad destructionem alicuius rei sufficit vnum ex specificariis *inadequa-*

tis destrui. At si idem homo comparetur respectu corporis, animæ, & vnionis simul, *adequare* ab illis specificatur; quia ita ab eis suum esse accipit, vt eis immutatis, quantumvis cetera varientur, permaneat idem homo. Hæc præ oculis habenda sunt pro Disputationibus sequentibus.

Aduerte secundò, quando dicimus, actum specificari ab obiecto, non id ita esse intelligendum, vt obiectum intrinsecè & essentialiter componat actum: actus enim est realiter & *adequare* distinctus ab obiecto; actus est in meo intellectu, obiectum verò Romæ v. g. vel Constantinopoli, &c. non ergo obiectum est pars intrinseca ipsius actus siue cognitionis. Solum ergo intendimus dicere, actui esse idemificatum & essentialem ordinem ad obiectum, nec posse esse sine illo. Quia verò respectus sæpè explicatur per terminum, idè idem est dicere, actum specificari ab obiectis, ac dicere specificari à respectu ad obiectum, qui respectus intrinsecus est actui, etiam si obiectum sit extrinsecum.

Aduerte tertio, actus non à solis obiectis specificari, sed aliquando etiam à principiis diuersis, à quibus procedunt. Vnde visio albedinis facta ab homine, diuersa est in specie à visione eiusdem factâ à leone. Sed de hac diuersitate non agimus in præsentî; quia comparamus scientias omnes in ordine ad solos homines, qui omnes sunt eiusdem speciei. Specificantur etiam actus ex modo tendendi. Sic apprehensio differt valdè à iudicio, etiam si ad idem obiectum terminetur, & similiter præmissa ab assensu conclusionis, odium ab amore, &c. Et hæc diuersitas per se pertinet ad scientiam, vt ex dicendis infra clarius constabit.

SUBSECTIO SECUNDA.

Explicatur obiectum specificatum scientiæ.

CONIMBRICENSES apud Hurtado Disput. I. Metaphysices, sect. 2. videntur docere, obiectum formale distinguens vnam scientiam totalem ab alterâ, esse scibilitatem ipsam obiecti; obiectum verò distinguens vnum habitum ab alio intra ipsam scientiam, esse media per quæ in singulis demonstrationibus cognoscimus conclusionem. Contra hanc opinionem fusè ibi Hurtado: ego breuiter sic eam reicio.

Primò, Quia minùs consequenter loquuntur. 15 Sicut enim obiectum totale habet scibilitatem, ita quodlibet partiale habet suam scibilitatem: & sicut respectu potentie visus v. g. datur visibilitas, ita respectu talis actus in particulari, quo video albedinem, datur talis visibilitas albedinis, sine quâ talis actus in specie non posset esse, etiam si posset esse alius actus distinctus eiusdem potentie, ille scilicet qui ad alios colores terminatur: ergo malè ponunt pro distinctiuo totius scientiæ scibilitatem, & id negant pro distinctiuo habituum partialium inter se.

Secundò idem reijciuntur: Quia obiectum scientiæ totalis non est aliud, quam obiectum omnium actuum illius scientiæ: ergo, si obiecta formalia actuum sunt media, obiectum totale erunt omnia ea media simul sumpta: vel, si obiectum totale est scibilitas, obiecta particularia erunt hæc & illa scibilitas in particulari. Nec potest

D 3 test